

1 § Utökning av antalet suppleanter i civilutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i civilutskottet skulle utökas från 26 till 27.

Kammaren medgav denna utökning.

2 § Val av extra suppleant i civilutskottet

Företogs val av extra suppleant i civilutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i civilutskottet

Hans Unander (s)

3 § Anmälan om protokollsutdrag från utskott

Talmannen anmälde att ett utdrag ur protokoll 2009/10:22 från torsdagen den 11 mars i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit från justitieutskottet.

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2009/10:270

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:270 Öresundsintegrationen

av Hillevi Larsson (s)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 9 april 2010.

Skälet till dröjsmålet är resa.
Stockholm den 3 mars 2010
Utrikesdepartementet
Cristina Husmark Pehrsson (m)
Enligt uppdrag
Inga Eriksson Fogh
Expeditionschef

Interpellation 2009/10:279

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:279 Skatt på trafikförsäkringspremie
av Raimo Pärssinen (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 23 mars 2010.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 8 mars 2010

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Erik Nymansson

Expeditions- och rättschef

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 2009/10:269 om teknisk sprit

Anf. 1 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Egon Frid har frågat mig hur jag avser att hantera frågan om teknisk sprit så att kontrollen av tillverkning och försäljning säkerställs samt vilka initiativ jag avser att ta för att inte hanteringen av teknisk sprit ska leda till en ökad alkoholkonsumtion och därmed en sämre folkhälsa.

I går beslutade regeringen propositionen *En ny alkohollag*. Den innehåller bland annat förändringar när det gäller tillverkning av sprit och alkoholdrycker och handel med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Förslagets innehåll överensstämmer med den lagrådsremiss som överlämnades till Lagrådet den 15 januari i år.

Syftet med den nya lagstiftningen är att den ska vara ändamålsenlig i förhållande till de politiska målen och modern i betydelsen anpassad till aktuella förhållanden. Det innebär också att en del regler som regeringen har bedömt som krångliga och onödiga har rensats bort.

Egon Frid är nu orolig för att vårt nya lagförslag ska leda till ökad alkoholkonsumtion och sämre folkhälsa. Låt mig därför först påminna om att regeringen står för en restriktiv alkoholpolitik och att de föreslagna förändringarna inte innebär någon förändring beträffande de alkoholpolitiska målen. Det finns uppenbara alkoholpolitiska skäl för att omgärda hanteringen av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat med särskilda regler, och detta betonas nu genom att regleringen förs över till alkohollagen.

Tillverkning av sprit och handel med teknisk sprit är i dag föremål för dubbla godkännandeförfaranden. Statens folkhälsoinstitut ger tillstånd för tillverkning och Läkemedelsverket för införsel, försäljning och inköp. Näringsidkarna måste dessutom enligt lagen om alkoholskatt vara godkända som upplagshavare eller som skattebefriade förbrukare för att skattefritt kunna hantera varorna. Det ställs höga krav för att bli godkänd som upplagshavare eller som skattebefriad förbrukare. Det är regeringens uppfattning att Skatteverkets kontroll av upplagshavarna tillgodoser även de alkoholpolitiska behoven. Det finns inte tillräckliga skäl att vid sidan av skattekontrollen även ha ett särskilt tillståndssystem. Därför föreslås att de särskilda tillstånden avskaffas och att rätten till tillverkning av sprit och handel med teknisk sprit i stället knyts till det godkännande som ges att hantera obeskattade alkoholvaror enligt lagen om alkoholskatt.

Förutom skattekontrollen behövs även i fortsättningen särskilda regler kring teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat, till exempel om denaturering, om vem som får köpa teknisk sprit och om hur vissa alkoholhaltiga preparat får hanteras i handeln.

Ett skäl till förändringarna är också en anpassning till EU:s regelsystem. Den fria rörligheten av varor är ett av EU:s grundfundament. Begränsningar av handeln är dock tillåtna, till exempel om det behövs för att skydda folkhälsan. De måste dock vara proportionerliga till ändamålet. Motiven för nationella regler som begränsar den fria rörligheten måste ständigt prövas och omprövas.

Att ha generella krav på tillstånd för handeln med vissa varor enbart för att de innehåller alkohol är inte i överensstämmelse med EUF-fördraget. Inom EU finns i dag gemensamma regler för vilka krav man ska ställa för att en vara ska betraktas som fullständigt denaturerad. Sådan sprit ska inte kunna förtäras. Inte heller för handel med alkoholhaltiga preparat finns skäl för generella krav på införseltillstånd eller godkännande för försäljning. Det behövs även fortsättningsvis restriktioner av handeln. Detta regleras dels i lagen, dels i föreskrifter som kommer att meddelas av Statens folkhälsoinstitut, FHI.

Regeringens bedömning är alltså att Skatteverkets kontroll i hög utsträckning kommer att tillgodose även de alkoholpolitiska intressena. Detta kommer dock att kompletteras med insatser från andra myndigheter. FHI kommer som central tillsynsmyndighet över alkohollagen att ha ansvar för den tillsyn som inte inryms i den skattemässiga kontrollen. FHI ska också följa utvecklingen och vidta åtgärder som kan behövas till skydd för folkhälsan. Det säkerställs genom lagen att FHI får den kunskap myndigheten behöver för att kunna utöva en effektiv tillsyn. Skatteverket ska meddela FHI om de i sin kontrollverksamhet får anledning att anta att brott mot alkohollagens bestämmelser har begåtts. Även andra statliga och kommunala myndigheter får en underrättelseskyldighet om de i sin verksamhet får kännedom om något som rör tillämpningen av bestämmelserna om teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

Regeringen kommer att noggrant följa utvecklingen och vid behov vidta nödvändiga åtgärder. Det finns i dagsläget dock inga övertygande skäl för att behålla det nuvarande dubbla kontrollsystemet.

Anf. 2 EGON FRID (v):

Herr talman! Jag tackar folkhälsoministern för svaret på min interpellation om förändringarna i lagstiftningen för teknisk sprit. Teknisk sprit är en sammanfattande benämning på etanol som i första hand inte är avsedd att förtäras. Jag tackar också för ett utförligt svar som jag tolkar som att ministern trots en liberalisering inom alkoholpolitiken vill hävda att regeringen står för en restriktiv alkoholpolitik.

Regeringens lagrådsremiss och nu även regeringens proposition *En ny alkohollag* ger på goda grunder skäl till oro över vilken väg regeringen har valt.

Jag och Vänsterpartiet tillsammans med IOGT-NTO och övriga nykterhetsrörelsen är kritiska till många av de förslag som lagts fram, även om det också finns en del förslag som är bra. Regeringen har inte tagit till sig de remissvar och förslag som ytterligare kunde ha förbättrat den nya alkohollagen. Dess värre har regeringen dessutom valt att ta bort många av de för folkhälsan viktiga förändringar som utredaren Anita Werner föreslagit.

Vi menar att näringsintressen återigen har fått stå över folkhälsointressen på många områden. Det är mycket olyckligt då alkoholkonsumtionen sedan 1995 ökat med närmare 30 procent vilket redan gett synliga skador och problem i form av kraftigt ökad alkoholrelaterad dödlighet, stor ökning av alkoholrelaterad sjukhusvård, ökning av alkoholrelaterad slutenvård och stor ökning av polisanmälda våldsbrott. Dessa är oftast alkoholrelaterade. Det finns också ett stort mörkertal i form av oanmälda våldsbrott.

I dag beräknas det finnas ca 385 000 barn i riskbruksmiljöer, och antalet trafikolyckor där alkohol är inblandat är betydande. Att i detta läge göra det ännu lättare att få tag på alkohol kommer att förvärra situationen framöver. För att få färre barn som växer upp med missbrukande föräldrar, färre rattfyllerioffer och minskat alkoholvåld behöver det bli dyrare och krångligare att få tag på alkohol. Det handlar i slutänden om solidaritet.

Förutom att näringsintressen ännu en gång får stå över folkhälsointressen är denna förändring återigen en eftergift för EU och EU:s regler. Vi hade förväntat oss att folkhälsoministern, som säger sig värna den restriktiva alkoholpolitiken, hade utmanat EU-byråkratin för folkhälsans skull.

Det handlar om skyhöga införselkvoter, oberoende mellanhänder, en utredning om gårdsförsäljning som utmanar försäljningsmonopolet och nu en anpassning till EU:s regelsystem och den fria rörligheten för den tekniska spriten.

Ministern svarar att begränsningar av handeln med alkohol är tillåtna till exempel om det behövs för att skydda folkhälsan. Ser vi till den negativa utveckling av alkoholkonsumtionen och alkoholpolitiken som skett måste nationell lagstiftning till skydd för folkhälsan ses som proportionerliga och därmed förenliga med EG-rätten.

Hur ser ministern att en överflyttning av lagstiftningen kring teknisk sprit till alkohollagen utan det dubbla godkännande som finns i dag säkerställer folkhälsoaspekterna och den tidigare mer omfattande kontrollen och lagen om försäljning av teknisk sprit?

Anf. 3 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag är något förvånad över interpellantens inlägg med tanke på att frågan handlade om denaturerad sprit. Nu har vi en vidlyftig debatt om hela alkohollagen.

Det är viktigt för mig att säga att jag inte alls håller med Egon Frid i hans påstående att den nya alkohollagen skulle innebära en liberalisering. Tvärtom ökar vi kontrollen, inte minst från tillsynsmyndigheternas sida. Vi ställer större krav på tillsynen av exempelvis serveringstillstånden, vilket är avgörande. Med den befintliga lagen har vi ju, som Egon Frid mycket väl vet, fått en kraftig ökning av serveringstillstånden. Det innebär inte att det konsumeras mer alkohol än tidigare på restauranger.

Regeringens mål är väldigt tydligt. Det angav vi i vår första regeringsförklaring. Den totala konsumtionen av alkohol i landet ska minska. Det har den också gjort. Vi har fört ett målmedvetet arbete. Den nya alkohollagen är en del av det arbetet. Det är en restriktiv alkoholpolitik som fortsatt ska gälla.

Jag är glad över att alkoholkonsumtionen har minskat de senaste åren.

Det är emellertid inte försvarbart att vi har ett krångligare regelverk än vad som är nödvändigt. Regelverket ska gälla lika för alla som kan prestera och alla ska provas på samma villkor oavsett om man tillagar varm eller kall mat. Sushirestaurangerna har till exempel diskuterats. Det är ur ett rättviseperspektiv rimligt att alla provas utifrån samma förutsättningar.

Att regelkrånglet inte ska ställa till onödiga problem för näringsidkare tycker jag är en hederssak. Det försöker vi jobba efter på alla områden. Jag hoppas att Egon Frid och Vänsterpartiet också tycker att det är bra om vi inte ställer till mer krångel för våra näringsidkare i något avseende än vad som är nödvändigt. Jag menar att vi inte gör det.

Med de förändringar som har gjorts av alkohollagen finns det alla skäl att upprätthålla en restriktiv alkoholpolitik även fortsättningsvis.

Det är det som driver oss också när det gäller den denaturerade spriten. Där har vi ett dubbelt kontrollsystem i dag. Vi flyttar in bestämmelserna om teknisk sprit i alkohollagen. Vi tycker att det är viktigt att den ryms där med tanke på att det handlar om alkoholhaltiga produkter. Det är rimligt att Folkhälsoinstitutet fortsättningsvis får tillsynsansvaret eftersom de har att tillsyna det i ett folkhälsoperspektiv.

Som jag skriver i mitt svar är detta ingen försämring av kontrollen. Vi förenklar lite för näringsidkarna. När Skatteverket gör sin prövning av vilka som ska få handla med dessa varor gör man naturligtvis en bedömning utifrån att det är en upplagshavare som inte medför någon risk för att varorna får spridning någon annanstans i samhället.

Det handlar exempelvis om våra apotek och om universitet som använder det för vetenskapliga ändamål. Det är den typen av upplagshavare vi diskuterar.

Vi ser inte att det finns skäl för den oro som Egon Frid uttrycker.

Anf. 4 EGON FRID (v):

Herr talman! Jag hoppas att folkhälsoministern ursäktar att jag tar med förändringarna av lagstiftningen om teknisk sprit i sin helhet och den stora förändring som sker i arbetet med alkohollagen i sin helhet. Det

Prot. 2009/10:87

12 mars

*Svar på
interpellationer*

var den parallellen jag gjorde. Det finns tydliga paralleller till förändringarna för teknisk sprit i de förändringar som görs i alkohollagen.

Tillverkning av sprit och handel med teknisk sprit är i dag föremål för dubbla godkännandeförfaranden. Statens folkhälsoinstitut ger tillstånd för tillverkning och Läkemedelsverket för införsel, försäljning och inköp. Näringsidkarna måste dessutom, enligt lagen om alkoholskatt, vara godkända som upplagshavare eller som skattebefriade förbrukare för att skattefritt kunna hantera varorna. Det ställs i dag höga krav för att bli godkänd som upplagshavare eller som skattebefriad förbrukare.

Det är nu regeringens uppfattning att Skatteverkets kontroll av upplagshavarna enligt lagen om alkoholskatt tillgodoser även de alkoholpolitiska behoven. Regeringen anser att det inte finns tillräckliga skäl att vid sidan av skattekontrollen även ha ett särskilt tillståndssystem. Därför föreslår nu regeringen att de särskilda tillstånden avskaffas och att rätten till tillverkning av sprit och handel med teknisk sprit i stället knyts till det godkännande som ges att hantera obeskattade alkoholvaror enligt lagen om alkoholskatt.

Det är dessa förslag som det med rätta finns stor kritik mot. De dubbla godkännanden som finns i dag har gjort det möjligt att kontrollera att produkterna används såväl på ett korrekt sätt som för sitt rätta syfte. Regeringens förslag innebär inte tillräckliga skäl för att tillståndssystemet inte kan behållas i den nya lagen.

Vi talar om en mycket omfattande verksamhet. Tillverkning, handel och distribution av etanol är, räknat i ren alkohol, tio gånger så stor som Systembolagets hela försäljning.

Förslaget att Skatteverkets kontroll av upplagshavarna nu ska utgöra den lagenliga kontrollen är ren näringspolitik och ingen alkohol- eller folkhälsopolitik. Vi vet alla att Skatteverket har näringspolitiska mål och därför ska deras kontroll kompletteras med tillstånd från en annan myndighet utifrån alkohol- och folkhälsomålen.

Regeringen avser att låta Folkhälsoinstitutet bli central tillsynsmyndighet över alkohollagen och även ha ansvar för den tillsyn som inte inryms i den skattemässiga kontrollen. Detta bevisar väl att regeringen själv är orolig för vilken utveckling vi kommer att få av de eftergifter man har gjort.

Vi talar om produkter och verksamheter som inte är vilka varor och tjänster som helst. Teknisk sprit och dess hantering måste omgärdas av särskild kontroll. Detta motiverar den nuvarande ordningen med dubbla godkännanden – för en restriktiv alkoholpolitik och för folkhälsan.

Jag vill verkligen fråga folkhälsoministern:

Hur tillvaratas de svenska medborgarnas intresse för en god folkhälsa i den föreslagna lagändringen?

Ser inte ministern att dessa ytterligare eftergifter för EU och näringspolitiken urholkar folkhälsomålen och därmed försämrar folkhälsan?

Anf. 5 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Det är ingen näringspolitik vi för. Det är i första hand en mycket restriktiv alkoholpolitik. Det går att förena med näringspolitiska intressen genom att man inte gör det onödigt krångligt.

Vänsterpartiet som säger att man är företagarnas vän – det har jag hört från Vänsterpartiet – lever inte riktigt upp till de intentionerna från talarstolen i dag.

Vi ska ha god kontroll. Vi ska skydda från spridning av dessa produkter. Det menar jag att vi gör med det här kontrollsystemet.

Att vi tar bort den dubbla tillståndsgivningen innebär inte en försämrad kontroll med det förslag vi har lagt fram. Det är min absoluta mening. Det innebär ingen försämrad kontroll.

De aktörer som det är fråga om omfattas redan i dag av Skatteverkets kontroll. Deras lämplighet prövas väldigt noga. Kontroll sker genom att man granskar deras deklarationer, genom att skattemyndigheten gör kontrollbesök och genom att man gör skatterevisioner. Det finns i dag en dubbelreglering som inte är rimlig. Vi ska inte ha krångligare system än nödvändigt.

Vi lyfter över tillsynen till Folkhälsoinstitutet för att vi vill lägga en folkhälsopolitisk approach på kontrollen.

Skatteverkets kontroll är redan i dag effektiv. Det är vår mening att det vid sidan av den inte behövs ett särskilt tillståndssystem. Att vi tar bort tillståndssystemet innebär inte att tillgängligheten ökar.

Däremot tycker vi att det också fortsättningsvis behövs regler som begränsar handeln och att det sker en tillsyn över handeln. Det är därför som vi har kompletterat Skatteverkets kontroll som räcker långt, låt mig säga det, eftersom lämpligheten prövas så noga. Men till det har vi fogat de särskilda regler, som också Egon Frid åberopar, i form av ett uppdrag till Folkhälsoinstitutet.

Folkhälsoinstitutet tar över tillsynsansvaret från Läkemedelsverket som har det i dag. Folkhälsoinstitutet kommer att få kännedom om vilka aktörer som bedriver handel med teknisk sprit – det har Skattemyndigheten en skyldighet att informera Folkhälsoinstitutet om – och att ha de nödvändiga befogenheterna för att utöva en bra och effektiv tillsyn.

Vi har sytt ihop ett system som innehåller dessa olika komponenter för att ha en bra kontroll både genom Skatteverkets lämplighetsprövning och genom Folkhälsoinstitutets tillsynsarbete. Detta är ett system som tillgodoser det som Egon Frid vill ha och det som jag vill ha, nämligen ett system där denna typ av produkter inte läcker ut till marknaden och där det naturligtvis finns alla skäl att ha ett särskilt riggat system runt denna hantering. Det är det som vi har sett till att göra.

Anf. 6 EGON FRID (v):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaren. Jag hör att ministern i grunden delar oron för förändringar på detta område när det gäller att hanteringen av teknisk sprit riskerar att öka tillgängligheten på marknaden av alkoholhaltiga produkter som inte får komma någon annanstans än till sin ursprungliga verksamhet. Det är oerhört viktigt att vi har en säker kontroll för detta. Det måste ha funnits skäl till att det dubbla godkännandeförfarandet har funnits. Vi är oroliga för denna förändring. Denna oro och kritik delas av oerhört många. Därför är det viktigt att lyfta fram denna fråga och oron kring denna förändring.

Prot. 2009/10:87
12 mars

*Svar på
interpellationer*

Det är helt klart att Vänsterpartiet är vän av en stark folkhälsopolitik, en stark folkhälsa och en stark restriktiv alkoholpolitik. Vi värnar också företagen. Men som ministern vet värnar vi inte de företag som arbetar för att öka tillgängligheten av alkohol i samhället. Det är där som vi skiljer oss i synen på den restriktiva alkoholpolitiken mellan Vänsterpartiet och Kristdemokraterna. Det gäller även den politik som regeringen nu ger uttryck för.

Som jag sade är det oerhört viktigt att se helheten i dessa frågor och de förändringar som i olika delar påverkar helheten i fråga om hur en restriktiv alkoholpolitik är utformad i landet och hur vi uppnår de faktiska folkhälsomålen. Det finns tydliga inslag av en ökad näringspolitik och ett ökat inslag av eftergifter mot EU:s regelverk som hotar den svenska självständiga folkhälsopolitiken och därmed också den svenska restriktiva alkoholpolitiken.

Anf. 7 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Egon Frid kommer med många olika påståenden i sitt slutanförande, och jag måste ändå ta tillfället i akt och bemöta några.

Kristdemokraterna värnar den restriktiva alkoholpolitiken, och det vet Egon Frid mycket väl. Det tycker jag också har kommit till uttryck mycket väl i regeringens politik.

När det gäller EU-samarbetet skulle jag vilja säga att regeringen under denna mandatperiod har varit mycket aktiv för att flytta fram positionerna för ett tydligt folkhälsoperspektiv på alkoholpolitiken i EU, inte minst under vårt ordförandeskap när vi fick möjlighet att lyfta fram denna fråga för att se till att den kommer att fortleva på EU:s dagordning. Den behöver hållas vid liv hela tiden utifrån ett folkhälsoperspektiv. Det finns i dag ett förändrat synsätt, mycket beroende på att Sverige har bidragit till detta arbete.

Den stora utmaningen för svensk restriktiv alkoholpolitik skedde vid inträdesförhandlingarna där vi fick införselkvoter som ställde till mycket problem. Det var den tidigare regeringen, kanske med understöd av Vänsterpartiet. Även om jag inte tror att Vänsterpartiet var delaktigt i denna process är det ändå ett ansvar som vi inte kan ta på oss, utan det har skett tidigare i historien.

Jag tror inte att Egon Frid har anledning att känna oro för dessa nya förslag. Jag känner att vi har riggat ett system som mycket väl svarar mot den kontroll som behövs av den denaturerade spriten. Det är vi fullständigt överens om.

Jag tror att vi kan stå här i respektive talarstol om några år och konstatera att systemet blev väl fungerande.

Finns det komplikationer ska vi självklart rätta till dem. Det finns nämligen inte någon anledning att inte se till att vi har ett system som är omgärdat med så mycket skyddsfaktorer att det inte sker något läckage. Vi har inte haft dessa problem, och jag tror inte att vi kommer att ha dessa problem nu heller eftersom vi har gjort ett system som innebär den kontroll som är nödvändig för att vi ska ha en handel som är väl fungerande med den denaturerade spriten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 8 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Morgan Johansson har frågat mig på vilket sätt jag tänker ta upp frågan om den nya danska narkotikapolitiken med den danska regeringen, på vilket sätt jag avser att agera så att den nordisk-baltiska överenskommelsen hålls samt på vilket sätt jag avser att agera så att respekten för FN-konventionerna upprätthålls.

Jag vill först och främst framhålla att jag är mycket oroad över att heroinförskrivning blir ett inslag i allt fler länders narkotikapolitik. Jag beklagar att Danmark har valt denna väg.

Även om läkarordinerat heroin inte formellt strider mot FN:s narkotikakonventioner är nog Morgan Johansson och jag helt överens om att vi inte vill se en sådan utveckling i Sverige.

Att upprätthålla respekten för FN:s narkotikakonventioner är ledstjärnan för vårt agerande i den internationella narkotikadebatten. Att konventionerna är en grundval är klart och tydligt uttryckt i EU:s narkotikastrategi och handlingsplan liksom i det politiska manifest som antogs vid ministersegmentet vid förra årets möte i FN:s narkotikakommission. Här har Sverige varit aktivt drivande i att få in dessa referenser. Jag kan nämna att när det gäller diskussionerna om just respekten för konventionerna har vi haft ett starkt stöd från den danska regeringen.

Den danska regeringen har i dagarna fått en ny sundhetsminister. Jag har ännu inte haft möjlighet att träffa honom, men jag kommer självklart att ta upp frågan om heroinförskrivning när vi träffas.

Anf. 9 MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret som jag faktiskt tycker är ganska bra. Jag var kritisk till att de svenska aktionerna inte var starka när detta danska heroinprogram drog i gång för någon månad sedan. Men när jag läste detta svar och också hörde det läsas upp i kammaren är det tydligt att det här finns både ett klart avståndstagande från programmet och ett löfte om att statsrådet ska ta upp denna fråga med sin danska motsvarighet. Det tycker jag är bra.

När ett nordiskt grannland lägger om sin narkotikapolitik på detta sätt är det en ganska stor sak som måste utlösa reaktioner och en rejäl debatt om narkotikapolitiken och statens roll och ansvar för den som har fastnat i ett missbruk.

När någon fastnar i ett missbruk måste samhällets roll vara att ge hjälp, råd och stöd för att han eller hon ska bli fri från detta missbruk.

Men statens roll kan inte vara att förse honom eller henne med mer och mer narkotika som bara kommer att innebära att individen successivt bryts ned. Det är i så fall en kapitulation. Om man tänker efter är det en orimlig strategi. Då skulle staten säga att den narkoman som inte kan sluta med narkotika eller som vi inte anser oss ha råd att ge vård ska i stället förseas med statligt heroin och hållas i ett livslångt permanent drogberoende. Det är som att säga om en alkoholist att han eller hon inte kan sluta dricka och att det därför är lika bra att staten förser honom eller henne med brännvin livet ut så att han eller hon får dricka ihjäl sig. Det är en helt orimlig ståndpunkt.

*Svar på
interpellationer*

Samtidigt är det inte svårt att förstå hur Danmark har kunnat hamna i denna situation. Man har alltid haft en mer liberal syn på narkotika. Under den förra mandatperioden talade vi till exempel mycket med danskarna om cannabisförsäljningen i Christiania, och den försvann så småningom, åtminstone den öppna delen av den. Då träffade vi också till slut en nordisk överenskommelse där vi fick danska politiker, bland andra nuvarande statsministern Lars Løkke Rasmussen, att skriva under på att heroinförskrivning inte är någonting som vi borde använda vare sig i Danmark eller i något annat nordiskt land.

Att man nu ändå har hamnat så snett i heroinfrågan tror jag delvis beror på att man egentligen aldrig har haft någon drogfri behandling att tala om. Man har nästan helt satsat på metadon. Det kan vara en nödvändig behandling för vissa, men om man inte erbjuder drogfri behandling i någon större skala skapar man bara större och större grupper av drogberoende. För en växande grupp bland dem kommer metadonet inte att vara tillräckligt, och då står man till sist i en situation där man anser att det är lika bra att ge dem heroin då det ju egentligen är det de vill ha. De sociala konsekvenserna av en sådan strategi kommer att bli mycket allvarliga.

Jag skulle tro att det danska metadonprogrammet nu kommer att kollapsa. När nu möjligheten finns att få heroin kommer naturligtvis många att vilja ha det i stället. Allt färre kommer att vilja gå in för drogfrihet.

Herr talman! Det finns alltså ett klart samband mellan låg ambitionsnivå i missbrukarvården och en liberalisering av narkotikapolitiken. Där ser jag en fara också i den svenska utvecklingen. På senare år har missbrukarvården skurits ned, till exempel statens missbrukarvård inom Statens institutionsstyrelse där man nu står inför stora neddragningar och uppsägningar, bland annat i min hemstad Lund. Det finns en risk att dessa nedskärningar utlöser en liberaliseringsdebatt också i Sverige. Vi tar ändå inte hand om de drogberoende och erbjuder vård; det är lika bra att vi ger dem heroin så slipper de stjäla – sådana inlägg finns redan nu i debatten.

Det temat, missbrukarvården, återkommer vi till i en debatt på tisdag mellan statsrådet och mig.

Anf. 10 JAN R ANDERSSON (m):

Herr talman! När jag i går förberedde mig för den här debatten googlade jag den här "Lundadeklarationen". Även om jag jobbat lite grann med narkotikafrågor har jag nämligen inte kommit i kontakt med den tidigare. Det var ett ganska digert arbete – inte för att det var många träffar, det var ett drygt fyrtiotal, men för att de flesta träffarna inte rörde den Lundadeklaration som nämns i den interpellation vi just nu debatterar utan en helt annan deklaration. Många av de andra träffar jag fick var sådant som Morgan Johansson själv lagt upp, som denna interpellation – som finns ute på nätet – och andra debattartiklar.

Efter lite sökande hittade jag dock den Lundadeklaration som det hänvisas till i interpellationen. Det var på regeringens hemsida, där den omnämns som ett letter of intent – inte översatt till svenska. Jag hittade också efter lite sökande den debattartikel som det hänvisas till i interpellationen.

Det vi kan konstatera är att den LundadeklARATION som undertecknades av nordiska och baltiska ministrar 2003 inte har blivit speciellt spridd av tidigare ministrar. Vi kan också konstatera att om man vill veta vad som står i den måste man veta var man ska leta. Det är inte lätt att hitta innehållet i den. Därför är det lätt för Morgan Johansson i dag att definiera vad som står där, när inte många vet vad som finns i den. Icke förty måste jag ge den tidigare folkhälsoministern Johansson kredit för att han gjorde detta. Det var en viktig fråga.

Det danska försök med förskrivning av heroin som vi debatterar i dag är någonting som jag givetvis vänder mig emot, herr talman. Samtidigt kan man inte undgå att slå av tanken att en tidigare svensk minister vänder sig till en nuvarande svensk minister för att fråga vad en dansk minister gör för att visa vad han själv inte gjorde.

I någon mening är det flera punkter i LundadeklARATIONEN som går igenom. Det handlar exempelvis om det jag tycker är det viktigaste, nämligen att ha en god tillgänglighet till missbrukarvård. I Sverige kan vi se att vi har en ganska begränsad tillgänglighet till missbrukarvård, vilket jag tror är ett stort problem.

Det finns många problem. Jag har ingen annan uppfattning i sak när det gäller Morgan Johanssons rädsla över att Danmark nu på flera ställen har inlett ett program med förskrivning av heroin. Jag tror att det kommer att bli problem ur behandlingssynpunkt precis på det sätt som Morgan Johansson beskriver: De personer som i dag kanske får annan substitutionsbehandling väljer att göra detta i stället.

Går man till grundfrågan – om den nuvarande danska regeringen bidrar till att sprida eller göra det enklare att få tag i narkotika – tror jag dock att Morgan Johansson har helt fel. Mina erfarenheter är tvärtom att man i Köpenhamn, som har socialdemokratiskt styre, har velat få till legalförskrivning av hasch vilket den borgerliga regeringen har gått emot. Tittar man på den europeiska debatten ser man också att det inte är de konservativa eller liberala regeringarna i Europa som har drivit detta. De här frågorna drivs från vänsterhåll för att i någon mening kapitulera för de problem vi står inför.

Jag accepterar inte detta. Och låt mig göra det klart, herr talman: Jag har ingen annan uppfattning än Morgan i sak, men när man debatterar de här frågorna bör man veta att de danska socialdemokraterna inte har bidragit till den linje som Morgan Johansson står för. Därför tycker jag att inte bara vår folkhälsominister ska prata med sina danska kolleger utan att även Morgan Johansson kan prata med sina partikolleger i Danmark så att vi får bättre ordning och mindre spridning av olika typer av narkotika över Sundet.

Anf. 11 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Låt mig först säga att jag är väldigt glad över den samsyn som råder kring narkotikapolitiken i Sverige – att vi ska ha nolltolerans, att det är oförenligt med våra narkotikapolitiska mål att exempelvis använda heroinförskrivning i Sverige, att den substitutionsbehandling vi har behövs och att det är vård och behandling som ska ges till missbrukare, inte hjälp att komma över droger på det sätt som jag menar att heroinförskrivning är.

Det finns en uppenbar risk att detta raserar behandlingssystemet i Danmark. Jag tycker att det är att ge upp när man börjar med heroinförskrivning. Jag tycker att det är att ge upp när man börjar med injektionsrum.

Jag är egentligen ännu mer bekymrad över utvecklingen i Norge än den i Danmark. I Norge har man nämligen tagit ytterligare steg.

Jag har haft flera diskussioner, också med fysisk kontakt, med de nordiska ministrarna – dock inte med den nye danske sundhetsministern – där vi verkligen har gått i clinch med de här frågorna och våra olika synsätt på vad en människovärdig behandling är och vad det skickar för signaler i ett samhälle när man ger sig in på heroinförskrivning och injektionsrum. Där har vi olika syn; det är helt uppenbart. Jag tror att det behövs väldigt mycket mer av pågående diskussion. Jag har också haft en diskussion på Newsmill där både den norske och den danske ministern gick in med anledning av en artikel jag skrev om just injektionsrum och heroinförskrivning.

Den här debatten behöver fortsatt föras. Den är angelägen att föra. Det har funnits en samsyn mellan de nordiska länderna när vi har agerat på både den internationella arenan och den europeiska arenan, och det är en brist att vi inte har kunnat vidmakthålla den. Därför finns det alla skäl att intensifiera den här debatten.

Sedan håller jag naturligtvis inte med Morgan Johansson när han säger att missbrukarvården har skurits ned. Vi har satsat otroligt mycket på att försöka utveckla den. Detta ska vi ha en debatt om nästa vecka. Jag är dock glad att kunna säga att det har funnits ett enormt intresse av att ta till sig den strategi för missbrukarvården som Socialstyrelsen har tagit fram och hållit seminarier om runt om i landet: Vad säger forskningen? Vad är vetenskapligt grundade metoder? Hur ska vi arbeta? Det finns en receptivitet för detta ute i landet bland dem som levererar missbrukarvården, bland socialtjänstens folk. Detta är glädjande. Det finns en intention och en vilja att förbättra missbrukarvården.

Nu har vi också en utredning som tittar över hela missbrukarvårdens organisation. Målsättningen är att kunna ge rätt insats till rätt person vid rätt tidpunkt. Att den som är i behov av behandlingen själv kan ha möjlighet till inflytande över när och hur insatser ska ges tror jag också är väldigt viktigt.

Vi får inte heller glömma bort att det kring varje missbrukare finns en situation där familj, vänner och släktingar också är berörda av missbruket. Det är därför jag tycker att det är så sorgligt när länder tillåter sig att säga att staten fortsatt ska betala droger åt en person som har hamnat i missbruk.

Anf. 12 MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Först vill jag säga några ord till Jan R Andersson. Du berättade om hur mycket du hade googlat på nätet. Det hade du inte behövt göra. Du hade kunnat gå direkt till mig och få pressmeddelandet, artikeln, hela letter of intent och deklarationen. Jag är nämligen en man som sparar mina papper, också från denna tid. Du hade kanske sparat lite arbete.

Gör nu inte partipolitik av detta! Naturligtvis för också vi en diskussion med vår danska motsvarighet. Självklart är det så, på samma sätt som

jag vill att man även på regeringsnivå för en diskussion med sina danska motsvarigheter. Jag tror att det är viktigt att vi, så många som möjligt, försöker sluta upp bakom både FN-konventionen och denna restriktiva narkotikapolitik. Vi ska inte gå in på den väg där vi successivt hamnar på ett sluttande plan där vi tillåter mer och mer och där drogproblematiken så småningom bara kommer att växa oss över huvudet.

Jag tror att vi egentligen är ganska överens om detta, och jag tycker att det är lite onödigt att försöka göra partipolitik av just den frågan. Jag gjorde inte det i mitt inlägg. Tvärtom tyckte jag att svaret var ganska bra, och jag tycker också att den ambition man har när det gäller att ta upp frågan med de danska motsvarigheterna är bra. Jag ser fram emot att höra resultatet av statsrådets samtal med den danske ministern i denna fråga. Jag antar att vi får återkomma till den frågeställningen.

Sedan har vi en dispyt när det gäller missbrukarvården som sådan, det vill säga vad som har hänt under dessa år. Den ska vi återkomma till på tisdag, men jag vill ändå nämna att vi just i dessa dagar har en aktuell fråga i min hemstad Lund. Lundens LVU-hem ska nämligen läggas ned. Det är en verksamhet, en vårdinrättning, som är till för unga kvinnor i åldrarna 16–19 år som har hamnat i ett missbruk och omhändertagits av samhället.

Där är det så att staten, regeringen, har lagt ett mycket stort spararbete på Statens institutionsstyrelse som denna myndighet nu måste dra in på något sätt. Deras lösning är att lägga ned ett stort antal behandlingshem, däribland Lundens LVU-hem. Jag tror att det är sammanlagt 150 jobb som hotas i verksamheten om dessa nedskärningar ska göras. Det var det jag syftade på, och det är det vi ska tala om under nästa vecka. Min bild är dock väldigt tydlig: Under dessa år har man talat en hel del om strategier i missbrukarvården, men pengarna har man inte klarat av att gå fram med. Därför ser vi dessa nedskärningshot.

I dagens debatt pekar jag bara på risken för att det finns ett samband mellan låga ambitionsnivåer i missbrukarvården och att det blir vatten på kvarnen för dem som vill liberalisera narkotika. Man säger: Vi tar ändå inte hand om de drogberoende, så varför inte bara ge dem heroin? Då stjal de i alla fall inte.

Inslag som pekar åt detta håll finns redan i dag i den offentliga debatten. Därför måste ambitionsnivån när det gäller missbrukarvården vara väldigt hög. Jag tycker att den måste vara högre än vad den varit hittills, och där finns kopplingen mellan å ena sidan vården och å andra sidan narkotikapolitiken.

Anf. 13 JAN R ANDERSSON (m):

Herr talman! Anledningen till att jag redogjorde för sökresultaten på Google var att jag ville ge en bild av hur spridd denna deklaration är. Min bild var att den inte är spridd, och den är inte känd. Tar man en deklaration som varken är spridd eller känd är det klart att den inte får det genomslag man önskar. Det var lite grann den bilden jag ville ge. Sedan får jag givetvis ändå tacka Morgan Johansson för att han ville erbjuda mig dessa tjänster.

Låt mig trots allt komma tillbaka till två delar. Jag börjar med Sis. Anledningen till att Sis har besparingar i dag är att man har ett minskat antal klienter. Det är inte så att man har sparat ned på kostnaden per

klient, men i en situation där färre kommer till dem är det klart att de måste se över sin situation. Den debatten får väl fortsätta vid ett senare tillfälle, men jag tror inte att Morgan Johansson i grunden har någon annan uppfattning än att man om man inte har klienter måste anpassa sin verksamhet till detta.

Låt mig ändå, herr talman, komma tillbaka till den danska modellen. Det blir lätt illusoriskt om socialdemokraterna säger att de genomförde en politik där de fick danskarna att sluta med spridning av olika typer av narkotika. Morgan Johansson skriver: "Vad hjälpte det till exempel att vi jagade haschförsäljare i Skåne när man kunde köpa cannabis öppet i Christiania?" Det är att ta på sig rollen som den person som går emot en liberalisering, samtidigt som Morgan Johanssons partikolleger öppet i Köpenhamn vill vara de som tar på sig rocken att vara de liberala krafterna för narkotika. Då, herr talman, kan jag inte undvika att ta upp detta.

Givetvis bär också Morgan Johansson ett ansvar för vilken kommunikation han har med sina kolleger. Vad jag har förstått är det inte så långt, utan det handlar om ett telefonsamtal eller en 20-minutersresa för att kunna ta den diskussionen.

Anf. 14 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Ja, det börjar väl märkas att det är valår och att det finns en del som vill tala om både vad de har gjort för gott här i världen och lyfta upp frågor som finns på hemmaplan.

Först ska jag säga något ord om Lundadeklarationen, som jag också har tittat på och som inte har någon större spridning. Det som var lite tråkigt med den kan jag tycka är att man inte tydligare skrev in vikten av att följa FN-konventionerna. Problemet med deklarationen är att Norge och Danmark känner sig helt oförhindrade att inleda förskrivning av heroin. Utifrån deras utgångspunkt har vi inte har kommit överens om något förbud, tyvärr. Jag skulle ha önskat att deklarationen hade varit kraftfullare och bundit upp bättre när man nu ändå gjorde arbetet, men tyvärr har den inte räckt till alls för att låta länderna välja den väg de har gjort. Det har de kunnat göra utan att hindras av deklarationen.

När det gäller Lundens LVU-hem kommer vi att diskutera det närmare, men eftersom Morgan Johansson ändå åberopar detta i diskussionen måste jag också säga någonting redan här och nu.

Det är inte så att staten lägger några besparingar på Statens institutionsstyrelse, utan det handlar om att kommunerna inte köper platser i den utsträckning de tidigare har gjort. Nu ökar det faktiskt igen, så det är en ljusning på gång. Men det har varit så under en lång rad år att kommunerna har köpt ett färre antal platser, och det är naturligtvis så att Sis då måste se över sin verksamhet. Det är precis det Sis har gjort, och då har man sett att man om man har större enheter kan bli mindre sårbar när det gäller upp- och nedgångar mellan olika år. Det är alltså anledningen till Sis förslag i detta avseende.

Missbrukarvården med den strategi som är lagd och den kunskap som byggs ute i landet med hjälp av denna nya strategi tror jag kommer att vara väldigt värdefull inte minst med tanke på hur mycket verksamheter kommunerna har startat på hemmaplan. Det är viktigt att det finns kunskapsunderlag för att bedriva den på ett bra sätt. Det är också så att tillgången till substitutionsbehandling har ökat markant under denna man-

datperiod. Det är en viktig framgångsfaktor och en viktig faktor för att kunna säga att heroinförskrivning inte är aktuellt i Sverige. Vi erbjuder substitutionsbehandling, men förskrivning av heroin på det sätt man gör i Danmark och Norge är inte aktuellt.

Det finns naturligtvis ett direkt samband mellan hur man jobbar med tillgången till vård och behandling och hur man kan avvärja det som i dag diskuteras i form av eftergifter när det gäller harm reduction. Harm reduction definieras väldigt olika i olika länder, det vill säga vad man inkluderar i detta begrepp. När jag diskuterar harm reduction på internationell arena är jag noga med att säga: Berätta vad du menar! Vad inkluderar du i harm reduction, och vad exkluderar du?

Detta begrepp har nämligen kidnappats lite av legaliseringsförespråkarna, och jag tror att det är väldigt viktigt att vi vid varje tillfälle som diskussionen finns uppe låter alla inblandade parter definiera begreppet. Heroinförskrivning och injektionsrum inkluderas definitivt inte i harm reduction.

Anf. 15 MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Denna debatt började bra, men nu börjar jag bli lite besviken på Maria Larsson. Hon säger att Lundadeklarationen inte lyfter fram FN-konventionen. Det är inte sant, Maria Larsson. Jag har framför mig det pressmeddelande vi gick ut med den 24 september 2003. Där står: The joint strategy will build on a restrictive and considerate drug policy based on the UN drug conventions.

Jag återkommer till själva deklarationen. Läs på lite, Maria Larsson, den deklaration som du påstår dig ha läst!

I den artikel som vi publicerade 24 september 2003, alla de nordiska ministrarna, var vi ännu tydligare: Vi kan aldrig acceptera illegal användning av narkotika. Vi avvisar bestämt de krafter som till exempel vill legalisera cannabisanvändning eller låta staten dela ut heroin till narkomaner. Detta förband sig alla de nordiska ministrarna vid det tillfället att göra. Skälet till att jag nu tar upp den här debatten är att jag anser att Sverige bör försöka se till att hålla de andra nordiska länderna ansvariga inför det som de en gång har kommit överens om.

Jag förhåver mig inte på något sätt när det gäller Christiania och haschförsäljningen. Det var inte jag som avskaffade den fria försäljningen av cannabis i Christiania. Vad jag gjorde var att när vi, de nordiska ministrarna, träffades i Lund satte jag mig med den danske ministern och talade om för honom att i Lund säger sig 40 procent av de ungdomar som provat narkotika ha köpt den i Danmark. Det är ett problem inte bara för Köpenhamn utan också för Sverige, och jag vill att du gör någonting åt det.

Sedan tog det ett halvår, och man hade lagt ned det. Det var framför allt krafter i det danska samhället som verkade, det var inte genom våra påtryckningar. Men jag tycker att det är en poäng med att när man träffas ta upp frågan.

Jag återkommer till Statens institutionsstyrelse på tisdag. Där vet vi att det var underbeläggning i somras, men nu är det överbeläggning. Det är många som vill köpa de här tjänsterna, men vi tar den diskussionen på tisdag.

Prot. 2009/10:87
12 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 16 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Vad härligt, vi får anledning att ses igen och fortsätta diskussionen.

Jag är glad för de insatser som Morgan Johansson gjorde under sin tid som folkhälsominister – låt mig säga det. Jag vet att Morgan Johansson var mycket aktiv i narkotikafrågan. Det var naturligtvis till fördel när man tog över att Sverige hade varit framme i debatten och hade varit aktivt. Jag vill påstå att det har vi verkligen fortsatt med.

Jag är också glad över den samsyn som finns i narkotikafrågan på hemmaplan. Det underlättar för oss att vara tuffa och frimodiga i den internationella debatten. Det ska vi fortsätta med att vara. Jag skulle vilja säga att det står och väger internationellt just nu. Att vi finns som tydliga förespråkare för den restriktiva linjen, ett narkotikafritt samhälle, har stor betydelse. Det finns tack och lov de som kommer till vårt land för att titta på vad vi gör för att hämta hem det till sina länder och vara delaktiga i den internationella debatten.

Jag ska gärna hålla upp Lundadeklarationen när jag träffar mina nordiska kolleger och säga: Detta har vi kommit överens om. Tyvärr är det, som jag sade, ingen som känner sig oförhindrad att införa både det ena och det andra med anledning av deklarationen. Det gör att diskussionen måste fortsätta.

När det gäller missbrukarbehandlingen har det vidtagits ganska mycket åtgärder för att förbättra den både kortsiktigt, skulle jag vilja säga, och framför allt långsiktigt. Det ska vi återkomma till, och det ser jag fram emot. Till dess får jag önska en trevlig helg.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2009/10:252 om regeringens handelspolitik och mänskliga rättigheter

Anf. 17 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Eva-Lena Jansson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att regeringen inte ska medverka i handelsresor med företag vars produkter kan komma att användas så att mänskliga rättigheter kränks.

Som handelsminister är en av mina viktigaste uppgifter att främja svensk export, bland annat genom att resa tillsammans med företagsdelegationer till olika länder runt om i världen.

Syftet med dessa resor är bland annat att agera dörröppnare för företagen och lösa upp handelspolitiska knutar, men även att föra en dialog kring mänskliga rättigheter och andra viktiga frågor med såväl företagare som politiker.

Jag förväntar mig att de företag som deltar på resorna agerar i enlighet med erkända normer och principer för mänskliga rättigheter, arbetstagares rättigheter, hållbar utveckling och anti-korruption.

Såväl regeringen som Exportrådet uppmuntrar svenska företag att tillämpa OECD:s riktlinjer för multinationella företag, samt FN:s Global Compact. Det gör vi eftersom vi anser att socialt och miljömässigt ansvar

är viktiga verktyg för att stärka konkurrenskraften och bygga internationellt förtroende.

En grundläggande förutsättning för att handeln med ett visst land ska tillåtas är att det inte föreligger några sanktioner från EU eller FN. Ett ytterligare krav är att erforderliga tillstånd när så är aktuellt erhållits från relevanta myndigheter, framför allt Inspektionen för strategiska produkter.

Det är givetvis inte aktuellt för mig att främja exporten av produkter eller tjänster som inte får exporteras från Sverige eller produkter som med stor sannolikhet riskerar att bli till verktyg för dem som kränker mänskliga rättigheter eller internationell rätt.

Det förekommer allvarliga kränkningar av inte minst flyktingars mänskliga rättigheter i Libyen, som Eva-Lena Jansson specifikt nämner. Jag kan emellertid konstatera att varken FN, EU eller Sverige har några sanktioner riktade mot Libyen och att det därför inte finns några legala möjligheter att stoppa handeln med landet givet att erforderliga tillstånd kunnat inhämtas.

Jag vill även nämna att Rymdbolaget i ett pressmeddelande redan den 3 februari meddelade att de inte har någon affär med Libyen. De konstaterade samtidigt att deras havsövervakningssystem är framtaget för miljöövervakning, fiskekontroll och sjöräddning, samt att det har sålts till ett flertal länder, bland annat Estland, Finland, Indien, Kanada, Norge, Polen och Portugal.

Anf. 18 EVA-LENA JANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar handelsminister Ewa Björling för svaret.

Bakgrunden till min interpellation är det faktum att SVT-programmet *Korrespondenterna* uppmärksammade att det statliga företaget Rymdbolaget tillsammans med handelsminister Ewa Björling besökt Libyen i syfte att till de libyska myndigheterna sälja ett system för flygburen övervakning. I programmet framgår att övervakningssystemet ska användas för att spana efter flyktingar. Det är sedan tidigare känt att Libyen inte ställt sig bakom FN:s flyktingkonvention och att landet har ett avtal med Italien om att tvinga tillbaka flyktingar som tar sig över havet.

I regeringens handelspolitiska deklaration 2008 kan man läsa följande: Många svenska företag hör till världens bästa på att ta socialt ansvar som delvis handlar om arbetsmiljö, arbetsvillkor, miljöhänsyn och anti-korruption. För mig som minister handlar detta i grunden om respekten för och efterlevnaden av mänskliga rättigheter. I konfliktområden är det än mer viktigt men samtidigt svårare för företagen att ta socialt och miljömässigt ansvar. Regeringen uppmuntrar företag att följa OECD:s riktlinjer för multinationella företag och respektera principerna i Global Compact oavsett var i världen de verkar. Det är viktigt att företagarna själva känner ett ägarskap och driver dessa frågor.

Därav min fråga till Ewa Björling, för det här är inte vilket bolag som helst. Det är ett statligt bolag som har ägardirektiv från regeringens sida.

I svaret från handelsministern säger ministern:

”Det är givetvis inte aktuellt för mig att främja exporten av produkter eller tjänster som inte får exporteras från Sverige eller produkter som med stor sannolikhet riskerar att bli till verktyg för dem som kränker mänskliga rättigheter eller internationell rätt.”

Prot. 2009/10:87

12 mars

Svar på
interpellationer

Vad som framkom i programmet, herr talman, var att Rymdbolagets Björn Ohlsson säger: Vi ska hjälpa er att hålla efter flyktingsituationen utmed gränserna och ute på Medelhavet. Det innebär alltså att stoppa de människor som vill ta sig till Europa via havet och därmed kränka mänskliga rättigheter, det vill säga FN:s resolution om alla människors möjlighet att söka asyl.

Då blir min fråga: Hur kan handelsministern ha deltagit på den här resan, som aktivt var ett försök att kränka mänskliga rättigheter? Vi vet hur situationen är för de människor i Libyen som försöker fly. Enligt handelsministerns egna ord förekommer det fruktansvärda kränkningar av flyktingar när det gäller mänskliga rättigheter i Libyen. Ändå medverkar den svenska regeringen och handelsministern till att försöka sälja detta.

Det är därför jag har ställt frågan, herr talman. Jag är inte riktigt säker på att jag har fått svar på frågan. Om man nu har medverkat till handelsresor tidigare med företag vars produkter kan komma att användas så att mänskliga rättigheter kränks, hur tänker man då sätta stopp för det? Kommer man att göra en ordentlig kontroll nästa gång?

Herr talman! Jag hoppas få ett lite mer utförligt svar från handelsministern.

Anf. 19 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Låt mig först instämma i den bild som Eva-Lena Jansson målar upp när det gäller kränkningar av flyktingars rättigheter. Det är fruktansvärt var det än sker i världen. Det är därför som det är viktigt att vi finns ute i världen för att påvisa goda regler och verka genom CSR, som svenska företag gör.

Låt mig fortsätta med att säga att jag tycker att det är viktigt att svenska företag finns representerade även på svåra marknader, inte minst eftersom det kan bidra positivt till utvecklingen i landet genom att vi får större insyn, det ger bredare kontaktytor och bättre förekomst av positiva exempel på hur företag kan och bör bete sig.

Vi ska inte handla med allt och med alla, men frågan om vad som är en lämplig produkt eller tjänst att sälja till en särskild aktör är inte alltid helt enkel att svara på. Det är viktigt att komma ihåg. Många produkter kan användas för såväl bra som dåliga syften. Ett mobiltelefonsystem kan användas av en förtryckande regim för att kartlägga och trakassera oppositionella, men det kan också användas för att organisera och stärka krafter som kämpar för demokrati och MR. Det kan användas för att sprida information om vad som händer i landet till omvärlden och för att ta emot underrättelser från andra delar av världen. Demokratiförespråkare i Kina har exempelvis vittnat om hur just bättre kommunikationsmöjligheter, som bland annat möjliggjorts av svenska företag, har gjort deras förmåga att verka väldigt mycket effektivare.

På motsvarande sätt förhåller det sig med en rad produkter. De är inte goda eller onda i sig, vare sig moraliska eller omoraliska. Och att handel rent allmänt tenderar att gynna utvecklingen mot en större respekt för mänskliga rättigheter är något som även ledande forskare kan bekräfta. Örjan Sjöberg, professor i ekonomisk geografi vid Handelshögskolan i Stockholm, har till exempel konstaterat att handeln i allmänhet skapar ett mycket större utrymme för människor i deras egen vardag att fatta beslut

– någonting som han beskrivit som ett möjligt första steg på vägen mot demokrati.

Länder som handlar med andra bygger upp kontaktnät och kommunikationskanaler som går utöver det rent ekonomiska samarbetet. Det gör, återigen, att insynen i landet ökar och att befolkningens möjligheter att ta till vara influenser från omvärlden förbättras.

Länder som också vill stå sig i den internationella konkurrensen kan i förlängningen inte låta bli att ta hänsyn till den bild som finns i omvärlden av det egna landet, om inte annat så av rent affärsmässiga skäl. Frihandelsvänliga länder utvecklas dessutom bättre ekonomiskt jämfört med slutna länder. Och historien lär oss att det här förbättrar förutsättningarna för att människor ska resa krav på demokratiska reformer och mänskliga fri- och rättigheter.

I det här specifika fallet föreligger det nu inte någon affär. Det är ju en rent hypotetisk fråga. Jag vill ställa frågan: På vilket sätt vill vänsterpartierna verka för ökad respekt för mänskliga rättigheter i svåra länder? Vill ni ha handel eller vill ni ha bojkott?

Anf. 20 EVA-LENA JANSSON (s):

Herr talman! Jag ställde frågan utifrån en faktisk situation, att Sveriges regering aktivt har följt med ett statligt bolag i syfte att sälja övervakningssystem till staten Libyen. Libyen har ett avtal med Italien om att hindra människor från att ta sig från den ena kusten till den andra, något som har kritiserats av FN:s flyktningorgan UNHCR. Dessutom har Amnesty kritiserat hur flyktingar behandlas i Libyen.

Att då hänvisa till att det inte blir någon affär, herr talman, tycker jag med förlov sagt är något märkligt. Syftet var ju att Rymdbolaget skulle göra en affär, och handelsministern var med som dörröppnare. Från bolagets sida säger man: Vi kan hjälpa er att hålla efter flyktingsituationen utmed gränserna ute på Medelhavet. Och handelsministern säger att det är ett civilt övervakningssystem och att Sverige är med och bidrar till ett bra övervakningssystem. Då blir det svårt att inte se att det här skulle användas i Libyen just för att kränka mänskliga rättigheter. Man behöver inte vara någon Einstein för att förstå att om en stat som Libyen, som har det här avtalet med Italien och dessutom kränker mänskliga rättigheter och har fått kritik för hur man behandlar flyktingar, nu aktivt söker ett företag som kan sälja övervakningssystem blir syftet uppenbart för alla.

Då blir min fråga: Hur kan regeringen ha varit med och ens medverkat till det här? Vad regeringen säger nu via handelsministern, herr talman, är att vi får se, att det kan bli liknande handelsresor igen. Jag har i alla fall inte förstått att det finns någon motsättning här. Hon tar upp telekommunikationer som ett exempel, men det kan ju lika gärna vara så att man åker för att sälja nya signalspaningssystem i andra länder, och då blir syftet verkligen att övervaka.

Herr talman! Visserligen hade handelsministern en lång utläggning om hur viktig handelspolitik är, och handelspolitik är viktig. Men det är lika viktigt att stat och statliga bolag respekterar mänskliga rättigheter och inte aktivt ägnar sig åt affärer i syfte att faktiskt kränka andra människors mänskliga rättigheter.

Herr talman! Jag är lite besviken på handelsministern. Jag hade hoppats att hon här och nu i kammaren för oss skulle redovisa hur hon tänker

Prot. 2009/10:87
12 mars

Svar på
interpellationer

gå till väga för att säkerställa att hon inte följer med på den här typen av resor i fortsättningen. Jag fick inte något riktigt konkret svar, så handelsministern får en chans till, herr talman.

Anf. 21 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Som handelsminister är en av mina viktigaste uppgifter att främja svensk export tillsammans med att visa på en tydlig handelspolitisk linje från Sverige vid internationella handelsförhandlingar, och nu talar vi svensk export. Då ingår det att resa tillsammans med företagsdelegationer till olika länder. Jag möter hundratals företag årligen på den här typen av resor, och naturligtvis recenserar jag inte varje enskild produkt eller tjänst som de säljer, även om jag givetvis försöker hålla mig så informerad som möjligt.

Det viktiga här är fortfarande att svenska företag, oavsett om de är statliga eller privata, arbetar enligt de riktlinjer som vi har och att de arbetar aktivt med Corporate Social Responsibility, som står på fyra ben. Det handlar om antikorruption, det handlar om miljöhänsyn, det handlar om arbetstagarens rättigheter och det handlar om mänskliga rättigheter. Det gör våra svenska företag. De är bland de bästa i världen på detta. Dessutom är vi väldigt aktiva i FN:s Global Compact.

Vi följer också den lagstiftning som finns i Sverige när det handlar om utförsel av produkter. Vi har ett system när det handlar om försvarsmateriellprodukter. Vi har ett annat system när det handlar om produkter för dubbel användning. Allt det här sker väl kontrollerat via Inspektionen för strategiska produkter. I Exportkontrollrådet finns också här representanter för alla riksdagspartier. Och besluten fattas av myndigheten om en produkt är lämplig att föra ut eller inte. Naturligtvis tar man då också hänsyn till frågan om mänskliga rättigheter.

Vi följer om det finns sanktioner från EU eller från FN. I det här specifika fallet finns inte några sanktioner.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att svenska företag finns på svåra marknader, för det är då vi kan göra skillnad. Och jag vill återigen upprepa frågan som jag ställde till Eva-Lena Jansson: Hur tänker vänsterpartierna när det gäller att kunna göra skillnad för människor i länder där det förekommer allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter? Det finns en rad sådana länder i dag. Ska vi bedriva handel med dem eller ska vi idka bojkott?

Anf. 22 EVA-LENA JANSSON (s):

Herr talman! När det gäller de frågor som Ewa Björling ställer är det naturligtvis viktigt att hon läser våra utrikespolitiska dokument. Där kan hon se hur vi ställer oss till handelspolitik och så vidare. Om hon dessutom hade varit i kammaren i onsdags hade hon kunnat debattera vår handelspolitik och synen på handelspolitik. Ewa Björling var inte här i onsdags, annars hade hon haft möjlighet att debattera just den frågan.

Herr talman! Jag väljer att uppehålla mig vid min interpellation. Sverige har antagit FN-konventionen om mänskliga rättigheter och har därmed förbundit sig att följa den. Då blir min fråga till handelsministern igen: Är det i enlighet med regeringens politik att följa med ett statligt bolag eller något annat bolag vars produkter har ett syfte att kränka mänskliga rättigheter? Det var nämligen väldigt tydligt när det gällde

Rymdbolaget. Man skulle sälja någonting som skulle användas för att övervaka och förhindra flyktingar att söka asyl, det vill säga bryta mot FN-konventionen om mänskliga rättigheter. Var det en bra idé att följa med på en sådan resa? Det vore bra om statsrådet svarade på den frågan här, därför att den argumentation som handelsministern nu har använt här i talarstolen, herr talman, kan jag inte tolka på något annat sätt än att hon tyckte att det var en bra resa, att det var i enlighet med regeringens politik och att det var en bra idé att följa med Rymdbolaget för att försöka sälja detta övervakningssystem. Då är det väl bra om man redan här och nu redogör för att man tyckte att det var ett bra initiativ och en bra resa, även om det inte blev någon affär. Jag skulle gärna vilja ha svar på de konkreta frågorna, herr talman.

Prot. 2009/10:87
12 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 23 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Det existerar fortfarande inte någon affär, och jag skrev redan i mitt skriftliga svar att Rymdbolaget har gått ut med ett meddelande om detta. Det är att springa händelserna lite grann i förväg att stå och diskutera någonting som är helt hypotetiskt.

Jag tycker att vi ska försöka förhålla oss till mer generella termer, för det är egentligen det som det handlar om. Ska vi finnas i den här typen av länder med våra företag? Ska vi ha företagsresor till länder där det sker kränkningar av mänskliga rättigheter eller inte? Det är egentligen det som grundproblemet handlar om. Jag är övertygad om att det är viktigt för svenska företag att finnas i den här typen av länder.

Det finns studier som visar att det är mycket bättre med handel än bojkott. Handel kan öppna upp och göra skillnad. Våra svenska företag är goda förebilder i den här typen av länder, inte minst för människor som blir lokalanställda i landet i fråga om vi väljer att starta ett företag där. Flera svenska företag i svåra länder är goda exempel på hur man kan göra skillnad och hur man behandlar människor med respekt för mänskliga rättigheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2009/10:AU7 Nyanlända invandrares arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd

Konstitutionsutskottets betänkanden

2009/10:KU11 Riksdagens arbetsformer

2009/10:KU36 Patientnämnderna – begränsning av sekretessbrytande bestämmelse

Civilutskottet betänkanden

2009/10:CU10 Fastighetsrätt

2009/10:CU13 Associationsrättsliga frågor

9 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 12 mars

2009/10:285 Lagrådets kritik mot regeringens lagförslag

av *Peter Hultqvist* (s)
till statsminister Fredrik Reinfeldt (m)

2009/10:286 Järnvägen från Pajala till Kolari

av *Karin Åström* (s)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 mars.

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 12 mars

2009/10:633 Yttrandefrihet internationellt

av *Christer Nylander* (fp)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:634 Barnfattigdom i Sverige

av *Ronny Olander* (s)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 mars.

11 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Prot. 2009/10:87
12 mars

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 11 mars

2009/10:584 Utrikesministerns samröre med Lundin Petroleum

av *Ameer Sachet* (s)

till statsminister Fredrik Reinfeldt (m)

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 16 mars.

12 § Kammaren åtskildes kl. 10.11.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Utökning av antalet suppleanter i civilutskottet	1
2 § Val av extra suppleant i civilutskottet	1
3 § Anmälan om protokollsutdrag från utskott	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
5 § Svar på interpellation 2009/10:269 om teknisk sprit	2
Anf. 1 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	2
Anf. 2 EGON FRID (v)	4
Anf. 3 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	5
Anf. 4 EGON FRID (v)	5
Anf. 5 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	6
Anf. 6 EGON FRID (v)	7
Anf. 7 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	8
6 § Svar på interpellation 2009/10:265 om heroinförskrivning i Danmark.....	9
Anf. 8 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	9
Anf. 9 MORGAN JOHANSSON (s)	9
Anf. 10 JAN R ANDERSSON (m)	10
Anf. 11 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	11
Anf. 12 MORGAN JOHANSSON (s)	12
Anf. 13 JAN R ANDERSSON (m)	13
Anf. 14 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	14
Anf. 15 MORGAN JOHANSSON (s)	15
Anf. 16 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	16
7 § Svar på interpellation 2009/10:252 om regeringens handelspolitik och mänskliga rättigheter	16
Anf. 17 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	16
Anf. 18 EVA-LENA JANSSON (s)	17
Anf. 19 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	18
Anf. 20 EVA-LENA JANSSON (s)	19
Anf. 21 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	20
Anf. 22 EVA-LENA JANSSON (s)	20
Anf. 23 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	21
8 § Bordläggning.....	21
9 § Anmälan om interpellationer	22
10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	22
11 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	23
12 § Kammaren åtskildes kl. 10.11.	23